

Hak-a!

Natuur- en Vogelwacht Culemborg

Met onder meer

Big Day
nummer twee

25 Jaar actief
Frans en Breun,
bedankt

Nieuw
Mythen en
Legenden der
NVWC

en...

Waar komt
die naam ver-
daan

Voor het laatste nieuws: www.nvwc.nl

COLOFON

Voor vragen over de bezorging,
Loes Plaisier
0345 - 51 98 47

Redactieadres:
vanveen.geleedst@planet.nl

Eindredacteur:
Louis van Oort

Redactie:
Ellen Geleedst,
Harry van de Warenburg
Ruud Post
JanDirk (webbeheer)

Uitgave:
Natuur- en Vogelwacht
Culemborg
Middelcoopstraat 1A
4102 CE Culemborg
e-mail: info@nvwc.nl
website: www.nvwc.nl

Vormgeving:
Ruud Post

Druk:
Jacobs Repro Service
Culemborg

Distributie:
Anne-Marie Roelink,
Fam. Geleedst, Karin van Elst,
W.H. van Ree, P. van Es,
L. v.d. Kooij, Tim Staalman,
Monique van Beers, Fam. v.d.
Veen, J. en B. Vermelen,
W. Rubers, P v.d. Feen

Lidmaatschap:
De Hak-al is een uitgave van de
Natuur- en Vogelwacht en wordt
gratis verspreid onder haar
leden. Nieuwe leden en adres-
wijzigingen kunnen worden
doorgegeven aan de secretaris.

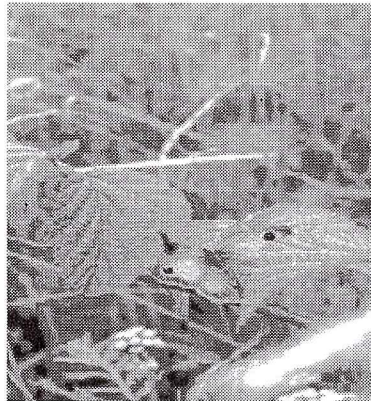

Foto cover
Oranje Zandoog
fotograaf *Kars Veling*

Waar
Baarsemerwaard
Culemborg

VAN DE REDACTIE

Een nieuwe redactie, een nieuw geluid

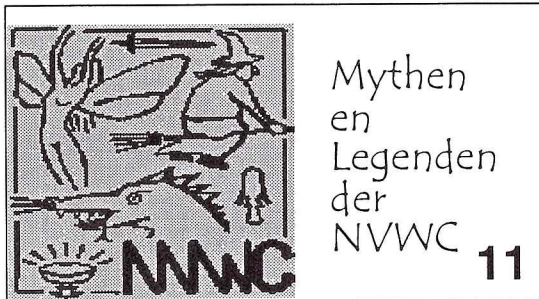
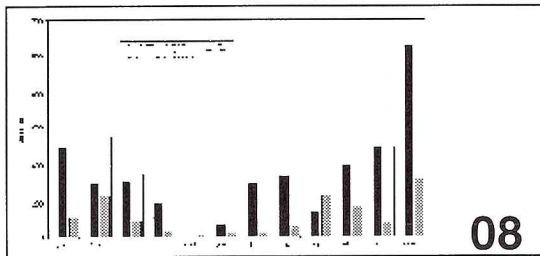
Voor u ligt -het zal u niet ontgaan zijn- de geheel vernieuwde Hak-al. Via een convocatie die u in mei heeft ontvangen kon u al vernemen dat een wisseling van de wacht heeft plaatsgevonden bij de redactie. Na jaren trouwe dienst vond Breun Jansen het welletjes. Het werd tijd dat anderen zijn taken overnamen; en dat waren nogal wat taken. Weliswaar met enige assistentie nam hij al die tijd de bulk van het werk op zich bij de vervaardiging van de Hak-al.

Inmiddels heeft zich een redactieteam van vijf personen gevormd dat voortaan het verenigingsblad en de webstek van de NVWC gaat verzorgen. Het gaat om Ellen Geleedst, Louis van Oort, Ruud Post, Harry van de Warenburg en Jan-Dirk Buizer (webbeheerder). Op het moment dat we met dit team aan ons eerste Hak-al nummer begonnen, merkten we pas goed wat een werk Breun al die tijd verzet heeft. Wij kunnen de taken netjes verdelen, maar hij deed vrijwel alles zelf! De bewondering voor het werk van Breun is er wat ons betreft alleen maar groter op geworden.

De nieuwe redactie heeft de wisseling van de wacht aangegrepen voor een vernieuwing van de Hak-al. Daarmee is niet gezegd dat de 'oude' Hak-al niet goed was, maar we hebben inmiddels zoveel moderne technieken tot onze beschikking dat we zonder al te veel extra inspanning een blad kunnen maken dat er als een echt tijdschrift uitziet. Bovendien hebben we, dat moge duidelijk zijn, meer menskracht tot onze beschikking om er iets moois van te maken. Hopelijk vindt u, met ons, dat dat inderdaad gelukt is, maar suggesties voor verbeteringen zijn natuurlijk altijd van harte welkom.

Daar de verwerking van de convo's ook door Breun verzorgd werd, valt deze taak eveneens de nieuwe redactie ten deel. En ook hier hebben we te maken met enkele belangrijke veranderingen. De belangrijkste is dat we streven naar verspreiding per e-mail. Dat heeft enkele voor de hand liggende voordelen. Allereerst scheelt het aardig wat papier, hetgeen een natuurvereniging natuurlijk moet aanspreken. Ten tweede komt het de actualiteit ten goede en ten slotte ontlast het de bezorgers. Wanneer u de convo niet per e-mail kunt (of wilt) ontvangen is dat uiteraard geen probleem. **Indien u voortaan wél prijs stelt op digitale ontvangst van de convo, kunt u dat laten weten via info@nvwc.nl** Wij wensen u veel plezier met 'ons' eerste Hak-al-nummer. Of we het net zo lang uithouden als Breun weten we niet, maar we gaan in ieder geval de komende jaren ons best doen een blad te maken waar de NVWC-leden en andere natuurliefhebbers hun hart bij kunnen ophalen.

Veel leesplezier!

Nummer 2

Vogels ringen

05 Dick boeit de bezoeker een hele avond lang

Wulpenslaapplaats

08 Verslag van Peter van Horssen & Bram Rijkssen

De Korhoenexcursie

13 Verslag van Saskia Janssen

EN

04 Van de leesplank: Door Leo van der Kooij

06 Jeugdpagina: De gierzwaluw

10 Van het bestuur: Besturen van de N.V.W.C.

11 Mythen en legenden der NVWC: Door Louis van Oord

12 Egel II: Door Luut van Wijk

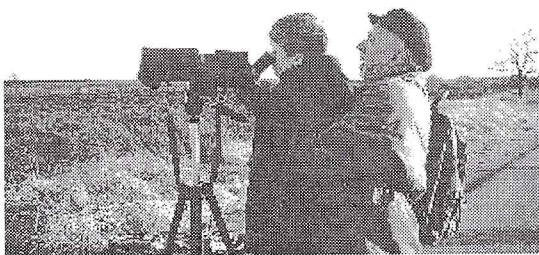
14 Big day nummer twee: Door Arjan Brenkman

15 Waar komt die naam vandaan: Door Ellen Geleedst

16 Goudplevieren en zilverreigers in plaats van

oranjeklanten: Door Louis van oord

18 Mystrie Bird: Door Marjan Schutte

Voor u gelezen door Leo van der Kooij

periode december 2001/januari 2002

't Altenatuurtje -Natuurbeschermings-
vereniging Altenatuur- nr 52 (januari 2002)

Argus -de Faunabescherming- jrg 26 nr 4
(december 2001)

Blad-IVN Tiel- jrg 13 nr 4 (winter 2001)

Boomblad -Alterra (Tijdschrift van toegepast
onderzoek in de Groene Ruimte)- jrg 13 nr 6
(december 2001)

Brachytron -Tijdschrift van de Nederlandse
Vereniging voor Libellenstudie- jrg 5 nr 1+2
(december 2001)

De Dompfoorn -Natuur- en Vogelwacht De
Vijfheerenlanden- jrg 35 nr 4 (december
2001)

Knipselkrant -Faunabescherming- jrg 25 nr
5 (november 2001)

De Kruisbek -Vogelwacht Utrecht- jrg 44 nr 5
(november 2001)

De Levende Natuur - jrg 102 nr 6 (november
2001)

Lutra -Vereniging Zoogdierkunde en
Zoogdierbescherming- jrg 44 nr 1 (septem-
ber 2001)

Natuur en Milieu -Stichting Natuur en Milieu-
jrg 25 nr 12 (december 2001)

Van Nature -Vereniging Natuurmonumenten-
jrg 11 nr 11+12 (november+december 2001)

Nederlandse Faunistische Mededelingen, nr
15 2001 (december 2001)

NVL Nieuwsbrief -Mededelingenorgaan van
de Nederlandse Vereniging voor Libellen-
studie- jrg 5 nr 4 (december 2001)

De VNMW-krant -Vereniging Natuur en
Milieu Wijk bij Duurstede- december 2001

Vogelnieuws - Vogelbescherming Nederland-
jrg 14 nr 6 (december 2001)

Vogels -Vogelbescherming Nederland- jrg 22
nr 127 (januari/februari 2002)

Zoogdier -Vereniging Zoogdierkunde en
Zoogdierbescherming- jrg 12 nr 4 (december
2001)

Wat nu volgt is een selectie uit de enorme hoeveelheid van artikelen die in onze tijdschriften zijn gepubliceerd. De selectie moet eigenlijk als aansporing worden beschouwd om ook eens één of meerdere tijdschriften te lezen.

Alle tijdschriften staan weer op de leesplank in het clubhuis de Ketelvink.

De stapel tijdschriften die tussen 13 november 2001 en 15 januari 2002 bij ons binnenkwam is als volgt samengesteld:

Argus

In Blad staat vermeld dat IVN Tiel een boekje heeft gepubliceerd over 5 jaar natuurontwikkeling in Wetland Passewaay, getiteld "Van Weiland naar Wetland". Het is te koop bij het VVV-kantoor in Tiel. Aanschaf van dit boekje lijkt mij heel nuttig, o.a. om vergelijkingsmateriaal te hebben aangaande de natuurontwikkeling in onze uiterwaarden. In dit blad verder 2 leuke excursieverslagen, de één van een excursie naar Zeeland en de ander van een paddenstoelen-excursie naar de Burensse Put op 14 oktober 2001. Dit gebied maakt deel uit van ons werkgebied en dus zijn de waargenomen paddenstoelen ook voor ons eigen waarnemingsarchief belangrijk.

Van het blad Argus heeft de laatste pagina mij erg aangegrepen. Geurt Besselink schrijft over natuurfotografie en jacht. De foto's in het blad, laten aan duidelijkheid niets te wensen over.

Brachytron

In Brachytron staat een artikel van de hand van Gerben Mensink, getiteld "Een nieuwe populatie van de Gevlechte Glanslibel (*somatochlora flaroma culata*) in Nederland?". Verder is er o.a. te lezen over Het Landelijke Meetnet Libellen: enkele resultaten na ruim 3 jaar tellen. Het betreft hier de jaren 1998, 1999 en 2000. In alle 3 de jaren zijn de volgende 5 soorten de algemeenste, namelijk 1) Watersnuffel, 2) Lantaarntje, 3) Azuurwaterjuffer, 4) Gewone Pantserjuffer en 5) Viervlek. Het aantal getelde soorten liep op van 41 naar 50 soorten.

Vogelnieuws

De rubriek Vogelnieuws in De Dompfoorn geeft veel interessante waarnemingen: onder meer ook uit de Steenwaard en de Goilberdingerwaard. De samensteller is Ronald Jansen uit Vianen.

Knipselkrant

In de Knipselkrant lezen we op blz. 16 in een artikel uit het Noord-hollandse Dagblad dat de oppervlakte natuurgebieden in Nederland weliswaar op niveau blijft maar dat de natuurkwaliteit nog steeds achteruit gaat. De belangrijkste oorzaak is momenteel de versnippering. Door de aanleg van wegen, industrieterreinen en woonwijken worden grote natuurgebieden in kleine stukken geknipt. Voor het overleven van veel dier- en plantensoorten zijn de "natuursnippers" te klein geworden. Op blz. 4 staat dat de provincie Gelderland 4 ecoducten over de A12 tussen Ede en Arnhem wil aanleggen om geïsoleerde natuurgebieden met elkaar te verbinden. In ieder geval is de aandacht voor ecologische verbindingen en ecoducten groeiende.

De Kruisbek

In De Kruisbek is te lezen over broedende oeverlopers te IJsselstein. Deze steltlopersoort is sinds de jaren '90 bezig zich in Nederland te vestigen. Het gaat tot nu toe om slechts enkele broedgevallen per jaar. Interessant is het verslag van de redding van 4 jonge sperwers. Op een landgoed in Z.O. Utrecht werd midden in het broedseizoen een perceel jonge Corsicaanse dennen gerooid. In het perceel bevond zich een sperwerhorst. Gealarmeerde vogelvrienden wisten in totaal 4 jonge vogels tussen de takkenwirwar van de kaalslag te ontdekken. In allerijl werd een kunstnest in elkaar geknutseld en in een nabije boom bevestigd. Gelukkig bleken pa en ma sperwer de commotie en de verandering te hebben doorstaan want de 4 jongen groeiden voorspoedig op met het voedsel dat de ouders brachten en vlogen alle 4 voorspoedig uit. Verder in dit tijdschrift een overzicht van de broedvogels in het Leersumse Veld in 2000.

De Levende Natuur

In De Levende Natuur wordt ook aandacht besteed aan de Natuurbalans 2001. De schrijvers stellen dat behoud van natuur en landschap meer samenhang in beleid vraagt: "De nadruk moet liggen op het behoud en herstel van grote eenheden natuur

met voldoende bescherming tegen verzurende stoffen en stikstof."

Lutra

Lutra verschijnt tegenwoordig praktisch geheel in het Engels. In dit nummer komen o.a. egels en vossen aan de orde.

Onthullend is het artikel over de zwerfvuoorlog in Natuur en Milieu. "Omdat de uitkomst van een studie naar zwerfafval de verpakkingindustrie niet zinde gaf ze een alternatieve notitie in opdracht bij dezelfde onderzoekers. Die schreven haastig een stuk waarmee de industrie wel uit de voeten kon.

Nederlandse Faunistische Medelingen

Het belangrijkste onderdeel van Nederlandse Faunistische Medelingen is een determinatietabel voor de Nederlandse duizendpoten. Met behulp van deze tabel zijn alle 41 Nederlandse soorten op naam te brengen. Nog een 3 soorten, die op grond van hun verspreiding mogelijk in ons land kunnen worden aangetroffen, zijn daaraan toegevoegd.

Van Nature

In Van Nature nr 12 valt goed nieuws te lezen over paddenstoelen. Blijkens tellingen is er van een opmerkelijk herstel van aan loofbomen gebonden stekelzwammen sprake. Echter voor de 7 soorten, die aan naaldbomen zijn gebonden, gaat het nog steeds zeer slecht.

NVL Nieuwsbrief

Op de lijst van waargenomen libellen prijken maar liefst 45 soorten, aldus een overzicht in de de NVL Nieuwsbrief. Sommige libellen kunnen kenmerkend wel heel vreemd gaan. Op blz. 5 beschrijft Albert Dees de poging van een mannetje Noordse winterjuffer tot paren met een kever!

VNMW-krant

De VNMW-krant bespreekt kritisch het bestemmingsplan buitengebied van de

gemeente Wijk bij Duurstede (blz. 9). Voor ons is natuurlijk van belang wat er bij de "buren" allemaal bekookstofd wordt.

Vogelnieuws(2)

In Vogelnieuws staat onder meer het resultaat van de World Birdwatch 2001 (29 september) in Nederland. De Spreeuw werd met bijna 35.000 waarnemingen het meest waargenomen. Op de 2e en 3e plaats kwamen respectievelijk de Graspieper en de Vink (zie blz. 15). Op blz. 9 staat een interessant stukje over één van mijn lievelingsvogels, namelijk de Grauwe klauwier. Blijkens onderzoek is deze soort afhankelijk van landschappen met een kleinschalige mozaïekpatroon waarin veel soorten grote insecten (sprinkhanen, dagactieve vlinders, hommels en libellen) voorkomen.

Vogels

Uit het tijdschrift Vogels pluk ik enkele nieuwsfeiten:

- Derde parkietsoort in Europa. Naast de Halsbandparkiet en de Muisparkiet is nu ook de Grote alexanderparkiet in het wild gaan broeden.
- Vogelbescherming heeft met de Nederlandse Vissersbond IJsselmeer een convenant om het aantal vogelslachtoffers in de staande visnetten te verminderen.
- Bescherming van de Kwartelkoning werpt vruchten af. Dit jaar kon 90% van de 114 vastgestelde territoria worden veilig gesteld door afspraken met boeren en andere terreinbeheerders om later te maaien.

Zoogdier

In Zoogdier valt o.a. te lezen over een onderzoek naar het voorkomen van vleurmuizen op kerkzolders in het Rijk van Nijmegen. Bij veel kerkbesturen bestaat nog een onterechte vrees om zolders e.d. van kerkgebouwen voor vleurmuizen toegankelijk te maken. Verder zijn er nog artikelen over mollen, dassen en de met uitsterven bedreigde Spaanse lynx.

Vogels ringen

Op vrijdag 19 april j.l. heeft Dick Jonkers een boeiende diaserie gepresenteerd over allerlei aspecten van het vogels ringen. Op een heel persoonlijke wijze heeft Dick de kijker kunnen boeien met gedetailleerde en informatieve dia's over dit onderwerp.

Dick is reeds als jochie van 18 jaar begonnen met vogels ringen. De dia's gaven de kijker niet alleen een indruk van een (vol) jaar vogels ringen maar er werd ook terug in de tijd gegaan. Ook voor de leden van N.V.W.C. kwamen beelden terug van weleer, want Dick ringt regelmatig in de omgeving van Culemborg.

Iedere vogel heeft een eigen methode van vangen. De hulpmiddelen zijn per vogel aangepast, zo ook de verhalen natuurlijk die daar bij passen. In de pauze demonstreerde Dick met een vangnet hoe het nu in de praktijk gaat. Het speelgoed die dat dienst deed als "wilde" vogel liet zich gewillig ringen.

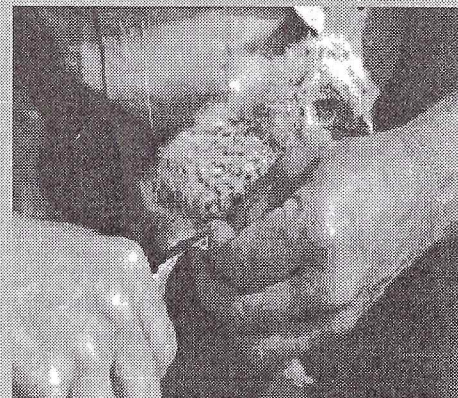

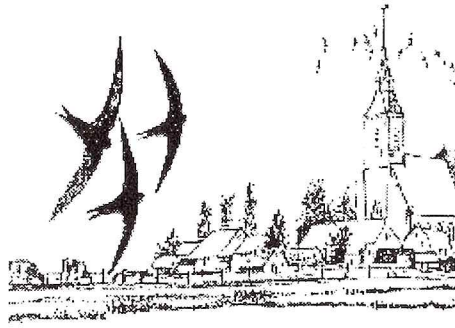
Foto: Hank Vannix

Het hoe en waarom van vogels ringen is deze avond duidelijk uit de doeken gedaan. Met de ruim veertig jaar vogelring ervaring heeft Dick de bezoekers uitermate kunnen boeien.

Diegenen die het ringen eens van dichtbij willen meemaken kunnen dit kenbaar maken. Met kleine groepjes tegelijk nodigt Dick ons van harte uit om het ringen eens met eigen ogen te zien.

Opgeven kan via Ruud Post.
(0345 - 530 135)

Beste Jeugdleden

Vijfentwintig jaar lang heeft Breun Jansen ervoor gezorgd dat de Hak-al, het verenigingsblad van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg, bij de leden kwam. Vijfentwintig jaar lang zorgen dat er stukjes geschreven worden, vroeger met een typemachine alles overtypen, er plaatjes bij zoeken, er boekjes van maken en ook nog zorgen dat ze op tijd bij de leden komen; een hele klus. In de Algemene Ledenvergadering heeft Breun gezegd dat hij ermee wil stoppen. 'Wat nu?', dachten we allemaal. 'Komt er dan geen Hak-al meer?' Gelukkig wel.

De nieuwe werkgroep Hak-al, de redactie, heeft er zoveel zin in dat ze na veel vergaderen en proberen een nieuw soort Hak-al gemaakt hebben. Dat is het blaadje waar je nu in zit te lezen. Hoe vind je het nieuwe blad? Leuk, of heb jij nog betere ideeën?

Mijn idee is dat we als jeugdgroep ook samen meer in het blad kunnen schrijven. Dus aan de slag! Schrijf eens op wat je in je vakantie meegemaakt hebt in de natuur, schrijf eens over welke onderwerpen je in de Hak-al wilt lezen.

De Gierzwaluw

Wie rond Koninginnedag, zo vanaf eind april, 's avonds weer eens bij lekker weer buiten zit of loopt, kan de gierzwaluw waarnemen. De gierzwaluw is een geheel zwartbruinachtige vogel en meet van de snavelpunt tot aan het einde van de staart 17 tot 18 centimeter. Van vleugelpunt naar vleugelpunt meet hij 40 tot 44 centimeter. Dat noemen we de spanwijdte.

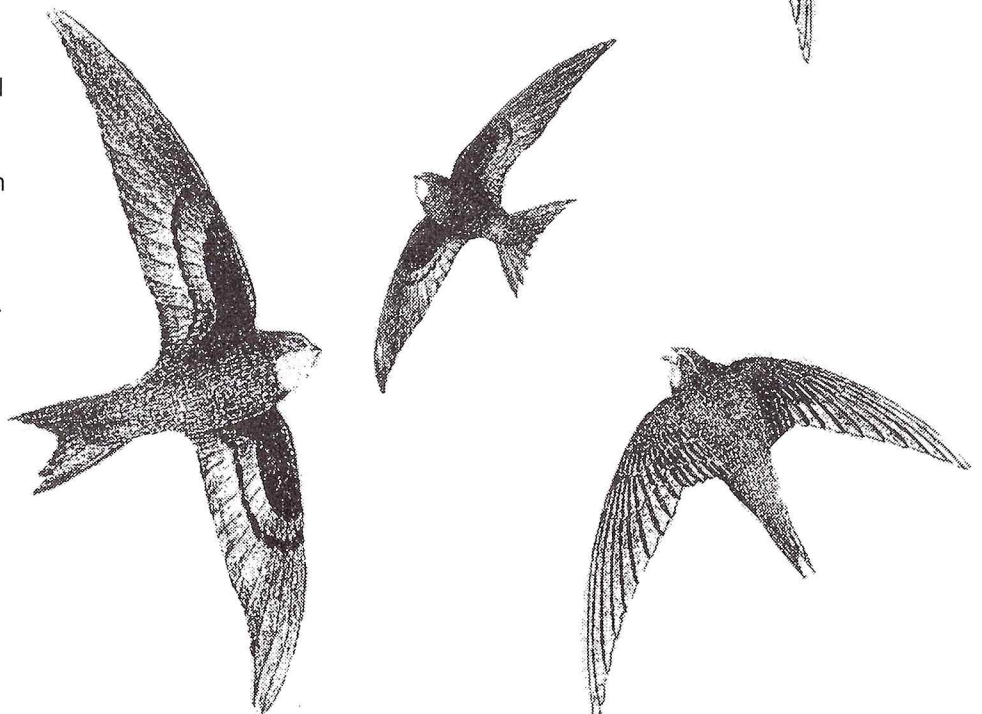
Als iemand me zegt dat hij een zwaluw gezien heeft, dan vraag ik meestal welke zwaluw. En dan hoor ik: of huiszwaluw, boerenzwaluw of gierzwaluw. Er zijn mensen die denken dat dat één grote familie is. De gierzwaluw hoort echter bij de Familie Gierzwaluwen (Apodidae), net als de vale gierzwaluw, de alpengierzwaluw, madeiragierzwaluw, kaffergierzwaluw en huisgierzwaluw. Van deze soorten zie je alleen de gierzwaluw in ons land en dan ook nog alleen in de zomer, van ongeveer eind april tot half augustus.

De oeverzwaluw, vale oeverzwaluw, rotszwaluw, vale rotszwaluw, boerenzwaluw, roodstuitzwaluw en huiszwaluw horen bij de Familie Zwaluwen (Hirundinidae). Van deze soorten komen alleen de oeverzwaluw, boerenzwaluw en huiszwaluw in ons land voor. Ook de roodstuitzwaluw laat zich heel af en toe zien, maar dat is een zeldzaamheid.

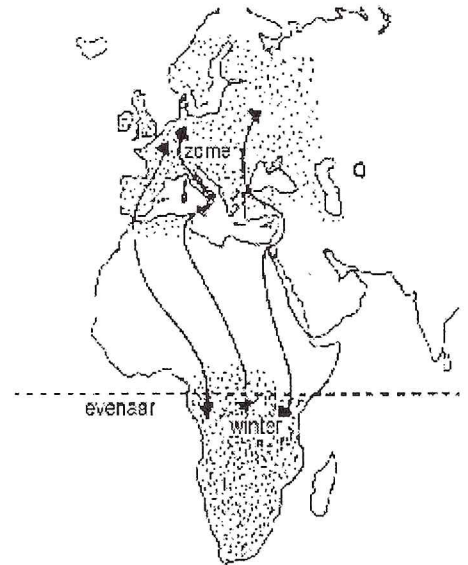
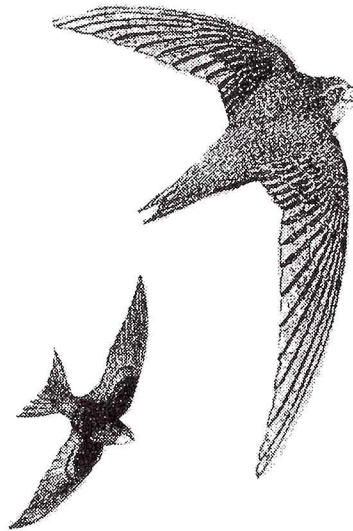
De gierzwaluw is bijna alleen in de lucht te zien. Als ze zo eind april vanuit hun overwinteringsgebied weer naar ons land komen, vliegen ze eerst even een aantal dagen rond. Dat doen ze om eens even te bekijken wat er veranderd is, terwijl ze weg waren naar Zuid-Afrika. Ook kijken ze wie er net als zij weer teruggekomen zijn. Ze vliegen dan vaak met andere samen met hoge snelheden boven de stad.

Als ze alles bekeken hebben, gaan ze op zoek naar zwevende pluïesjes, strootjes, veertjes, papertjes en brengen dat naar een muurholte, of spleet, of een oud mussennest waar ze alles met hun speeksel aan elkaar plakken. Omdat er niet zo heel veel door de lucht vliegt aan nestmateriaal, stelt het nest dan ook weinig voor. Het wél gevonden materiaal dient alleen om de eieren op zijn plaats te houden. Wel is het zo dat steeds dezelfde zwaluwen naar hetzelfde nest toe komen om te broeden. Zo kan het nestmateriaal van het ene jaar vastgeplakt worden aan de restanten van het vorige jaar. Na verloop van jaren kan op die manier toch een groot nest bij elkaar gebouwd zijn.

Als het nest klaar is, moet er gepaard worden. Dat gebeurt in het nest. Soms zie je twee gierzwaluwen op elkaar vliegen in de lucht. Veel vogelaars geloven dat ze ook dan paren, maar dat is bij de gierzwaluw-onderzoekers nog niet helemaal zeker van. Het kan ook gewoon vrijen zijn wat ze doen. Baltsgedrag met een mooi woord.

Niet alleen overdag bevinden gierzwaluwen zich in de lucht. Ook de nacht brengen ze in de lucht door. In groepen stijgen ze naar een hoogte van wel 3 kilometer en blijven daar met een trage vleugelslag rondzweven tot het weer licht wordt. Alleen gierzwaluwen die een nestholte bezitten, blijven daar vaak slapen. Bijna alles wordt door de gierzwaluw in de lucht gedaan: slapen, vliegen, eten. Ze proberen door net boven het wateroppervlak te vliegen hun snavel-tjes door het water te halen om te drinken. Ze zitten alleen op het nest om te paren, eieren te leggen, te broeden en de jongen te verwarmen. De ouders broeden om beurten en als de jongen geboren zijn, vliegen de ouders met wijd opengesperde bek rond om vliegende insecten in hun keelzak te vangen. De gevangen insecten vormen een bal die ze aan de jongen voeren. In zo'n bal zijn wel eens ongeveer 500 insecten gevonden: vliegen, spinnetjes, vliegende mieren en kevertjes.

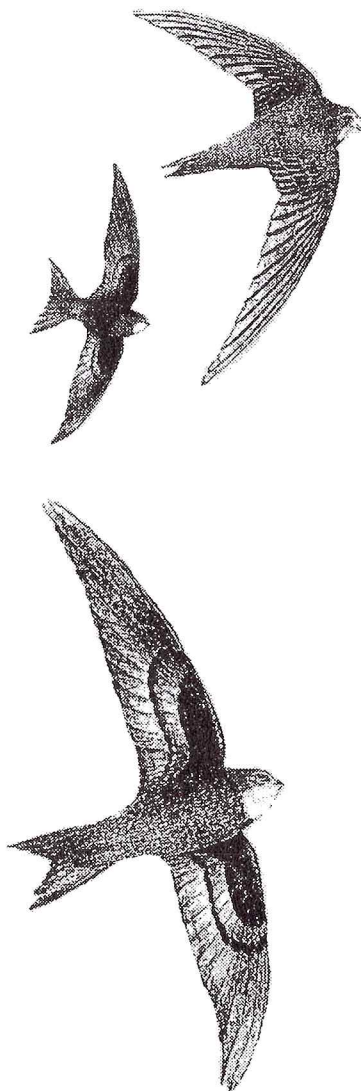
Op een mooie dag met veel insecten in de lucht brengen de ouders voor een nest met drie jongen wel dertig ballen naar het nest. Tel daarbij wat ze zelf eten en dan kom je al snel op een 20.000 insecten per dag voor zo'n gezinnetje. Omdat het niet altijd mooi weer is, hebben gierzwaluwjongen en -ouders iets bedacht om te overleven. Ongeveer vijf dagen lang kunnen jonge vogels zonder eten. Hun hartslag wordt langzamer, hun lichaamstemperatuur lager, ze zijn dan in een soort winterslaap kun je wel zeggen. Dat geeft de ouders de kans tot soms wel 1000 kilometer van het nest vandaan te gaan voor het vangen van insecten. Daar moet je eens over nadenken: dat is gewoon even naar Parijs, Berlijn of nog verder als het daar wel goed weer is.

De jongen komen weer 'tot leven' als de ouders terugkomen met lekkere insectenballen. Ze blijven, afhankelijk van het weer, zes tot acht weken op het nest. Heel anders dan bij kool-

mezen. Als die een dag geen eten krijgen, gaan ze dood.

Die duizend kilometer vliegen is voor de gierzwaluw geen probleem. Ze zijn de hele dag al in de lucht en vliegen dan een gemiddelde snelheid van een veertig kilometer per uur, bij elkaar voor een nacht en dag ook al 1000 kilometer. Heel wat anders dan mensen, die liggen zelfs een hele nacht rustig in een lekker warm bed.

Als de jongen uitvliegen, blijven ze gelijk de hele dag en nacht in de lucht en blijven daar tot ze twee jaar zijn en zelf weer kunnen gaan broeden. Rond eind juli hebben de jongen het nest verlaten en gaan dan met de ouders en alle andere gierzwaluwen die ze onderweg tegenkomen op weg voor een lange tocht naar Zuid-Afrika, zeker 6000 kilometer van hun geboorteplaats, om te overwinteren. Ze hebben daar genoeg insecten om te overleven en komen eind april weer terug naar ons land.

Bij het lezen alleen al zou je moe worden. Geniet van de gierzwaluw en de andere vogels, geniet van al wat groeit en bloeit. Schrijf er eens wat van op, dan kan dat misschien in de Hak-al. Tot ziens, bels (0347-377638), of stuur een e-mail (gerrie.monfils@wanadoo.nl).

Gerrie Monfils
Coördinator jeugd

Wulpenslaapplaats op de Steenwaard (Utrecht)

Door Peter van Horssen & Bram Rijkssen

Inleiding

Tijdens een verlaat inventarisatie rondje langs de Steenwaard in augustus 1998 ontdekte werd er bij toeval een wulpenslaapplaats ontdekt. Enige navraag leerde dat er van die slaapplaats geen (recente) gegevens bekend waren. Wel was de slaapplaats bekend in het begin van de jaren 80. De slaapplaats is toen geteld tijdens landelijke slaapplaatstellingen van Wulpen door de Nederlandse Steltlopers Werkgroep. In van den Bergh et al. (1979) worden wel enkele geregeld gebruikte pleisterplaatsen van wulpen in het rivierengebied genoemd maar daar zit de Steenwaard niet bij. In een periode van twee jaar zijn tellingen van wulpen, die naar deze slaapplaats vliegen, uitgevoerd om enig inzicht te krijgen in het aantalverloop van de wulpen op deze slaapplaats. De Steenwaard ligt aan de noordzijde van de Lek bij Culemborg.

Werkwijze

Door de eerste auteur zijn vanaf augustus 1998 tot september 2000 21 tellingen uitgevoerd waarbij vanaf 3 kwartier tot een uur voor zonsondergang tot een half uur na zonsondergang vanaf een vaste plek op de Lekdijk alle aanvliegende wulpen naar de slaapplaats zijn geteld.

Van alle groepen is de aanvliegerichting bepaald. Hierbij zijn vier hoofdrichtingen aangehouden, noord; alles wat vanuit het noorden over de Lekdijk de Steenwaard in komt vliegen (dus ook noordoost), west; alles was over de rivier vanuit het westen komt aanvliegen (dus ook noordwest en zuidwest), zuid; alles wat vanuit het zuiden de Lek oversteekt en oost; alles wat uit oostelijk richting over de rivier komt aanvliegen. In die periode zijn eveneens waarnemingen van (groepen) wulpen die overdag foeragerend werden aangetroffen in de polders ten noorden van de Steenwaard (polder Blokhoven, Polder Tull en 't Waal en Polder Vulycop, Polder Hoon) genoteerd. Door de tweede auteurs zijn systematisch alle losse waarnemingen van (foeragerende groepen) wulpen genoteerd inclusief

locatie en tijdstip van de dag in de gemeente Houten. Hiervan zijn de waarnemingen uit de periode 1998 – 2000 gebruikt. Alle aantallen in de uiterwaarden en in de avonduren zijn tot de slaaptellingen gerekend. De overige tot de dagtellingen. Na enig speurwerk zijn ook de oorspronkelijke gegevens van de Wulpentellingen uit 1982 – 1983 van de Steenwaard en omgeving van de Steltloperwerkgroep Nederland boven water gehaald.

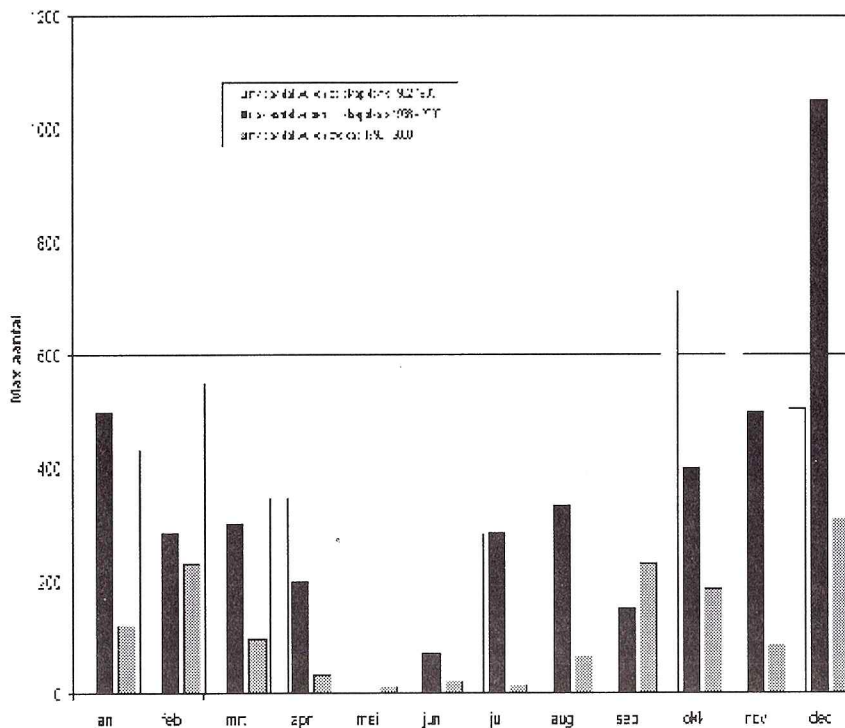
Resultaten

Alle maandmaxima van dagtellingen in polders ten noorden van de Lek en slaapplaatstellingen van Wulpen in de periode 1998 – 2000 en maandmaxima van slaapplaatstellingen van Wulpen in 1982 – 1983 zijn uitgezet in *figuur 1*.

Het aantalverloop van wulpen op de slaapplaats vertoont elk jaar een vast patroon. De wulpen die in mei en juni worden gezien duiden op een (klein) aantal overzomeraars (max 10 – 15). Vanaf eind juni tot eind augustus nemen de aantallen toe, waarna in september een 'dipje' volgt. Vanaf oktober nemen de aantallen toe tot een maximum in december. Hierna nemen de aantallen in de loop van het jaar af. De orde van grootte van de aantallen wulpen op de slaapplaats is niet veranderd sinds 1982/83. Maximaal getelde aantallen schommelen rond de 900 in 1982/83 tot 1100 in 1994-2000. Het aantalverloop door jaar heen is wel enigszins veranderd. Alle voorjaars- (februari – april) en najaarsaantallen (september – november) lijken nu lager dan in 1982/83, de zomeraantallen (juli) zijn identiek en de winteraantallen (december – januari) lijken nu hoger in 1982/1983.

De maxima van de aantallen wulpen die overdag zijn geteld in polders ten Noorden van de Lek zijn lager dan de maxima van de slaapplaatstellingen en ze vertonen door het jaar heen grotere schommelingen.

Tijdens een aantal tellingen (N=14) zijn gegevens verzameld over de aanvliegerichting van de Wulpen naar de slaapplaats. Deze gegevens hebben betrekking op de maanden Augustus, September en Oktober.

Figuur 1. Maand maxima van aantallen overnachtende wulpen op de Steenwaard (1982/1983 en 1998-2000) en aantallen wulpen overdag geteld in polders ten noorden van de Steenwaard (1998 – 2000).

WULPENSLAAPPLAATS OP DE STEENWAARD (UTRECHT)

Figuur 2: Aanvliegrichtingen van wulpen naar de slaapplaats op de Steenwaard 1998 – 2000. Percentages van totaal aantal vogels waarvan de aanvliegrichting is vastgesteld.

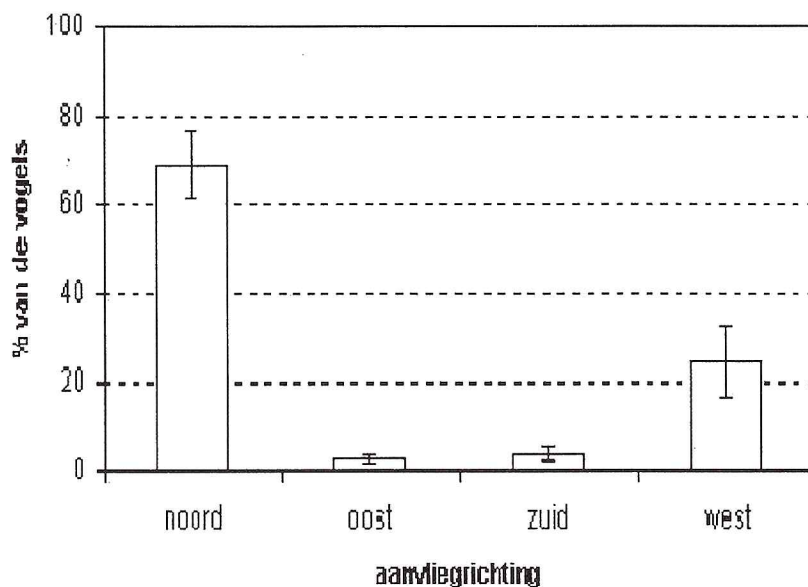
Circa 70 % van de vogels komt uit de polders ten noorden van de Steenwaard aanvliegen, iets meer dan 20 % van de vogels komt over de rivier uit het westen. De overige 10 % van de vogels komt uit een oostelijke of zuidelijke richting.

Discussie

Een maximum van > 1000 wulpen is voor een binnenlandse wulpenslaapplaats hoog (med. G. Gerritsen). Meestal betreft het hier enige 100derden. Grote aantallen wulpen (tot max. 10.000) worden alleen op slaapplaatsen in de kustgebieden van Noord-Holland en Noord Nederland geteld (Bijlsma, 2000).

Wulpen kunnen praktisch het gehele jaar door op de slaapplaats in de Steenwaard worden waargenomen. De laagste aantallen worden geteld in mei en begin juni, dit betreft waarschijnlijk een klein aantal (10 – 15) overzomerende wulpen. De hoogste aantallen (1100) worden geteld in de wintermaanden december en januari. Het aantalverloop van wulpen de slaapplaats op de Steenwaard komt overeen met het aantalverloop dat op wulpenslaapplaats bij Arnhem (Klaassen 1999) is geteld. Ook hier worden de hoogste aantallen in de wintermaanden geteld en zijn in de periode eind mei begin juni praktisch geen vogels aanwezig. De late vertrektijd van de wulpen is een aanwijzing dat het hier mogelijk noordelijke (Scandinavische of Arctische) broedvogels betreft, de Nederlandse broedvogels zijn vanaf februari-maart al op de broedplaatsen aanwezig (Bijlsma, 2000).

De wulpen die in juni en juli op de slaapplaats zijn gezien zijn waarschijnlijk adulte vogels, terwijl vanaf augustus tot november de slaapplaats ook gebruikt wordt door eerstejaar vogels. Dit is onder andere vast te stellen door naar rui

Figuur 2. Aanvliegrichtingen van wulpen naar de slaapplaats op de Steenwaard 1998 – 2000.

kenmerken van de vogels te kijken, eerste jaarsvogels ruien de handpennen niet in de nazomer en herfst, adulte vogels ruien deze wel in de periode juli-september (Cramps and Simmons, 1998, Walters, 1987, van Dijk, 1985). De aantallen wulpen in de wintermaanden op de Steenwaard lijken nu hoger dan in de jaren 1982 – 1983. In de winter maanden fluctueren de aantallen getelde vogels echter ook het meest onder invloed van de 'strengheid' van de winter. De winter 82/83 was in elk geval beduidend strenger dan de winters van 98/99 en 99/00. Uit de analyse van de aanvliegrichtingen blijkt dat de meeste wulpen die op de Steenwaard slapen overdag ten noorden van de Lek foerageren. Dit wordt ook (enigszins) ondersteund door de tellingen van overdag foeragerende wulpen in polders ten noorden van de Lek. De maxima van de tellingen overdag zijn echter nooit zo hoog dat ze 70 % van aantallen op de slaapplaats verklaren. Tijdens de slaapplaatstellingen ontstond de indruk dat vooral de aanvliegrichting 'zuid' nogal eens onderteld werd. Ondersteunende dagtellingen van foeragerende wulpen in de polders ten zuiden van de Lek en/of extra tellers die op de zuidelijke Lekdijk slaaptrek van wulpen tellen kunnen dit tekort oplossen.

Correspondentie adres:
Peter van Horssen
Lingedijk 104
4196 HC Tricht

Literatuur

Bergh van den L.M.J., W.G. Gerritse, W.H.A. Hekking, P.G.M.J. Keij en F. Kuyk (red) 1979.

Vogels van de Grote Rivieren. Uitgeverij het Spectrum. Utrecht/Antwerpen.

Cramps & Simmons. (1998) *Birds of the Western Palearctic cdrom edition Oxford University Press.*

Klaassen, O. De wulpenslaapplaats rond de IJsselkop bij Arnhem. *Steltlopers 1999:15–23*

Van Dijk, A.J. 1985 Tellingen op slaapplaatsen van de Wulp. *Drentse Vogels 1:42–49.*

Walters, J. 1987 Rui van handpennen bij de Wulp *Numenius arquata op een binnenlandse slaapplaats. Limosa 60 (1987): 9–12.*

Winden J. van der, G. Gerritsen & M. van Roomen. 1998 Grote aantallen steltlopers in het binnenland. *Steltlopers 1998:13–18.*

Het besturen van de NVWC

Al vanaf het begin van haar bestaan heeft de NVWC een sterk democratisch karakter. De leden hebben allemaal even veel te zeggen. Een bestuurslid is niet meer dan een gewoon lid, wat betreft inspraak in hetgeen de club doet. De maandelijkse vergadering (AMV) is het beslissende orgaan in de NVWC. en ieder lid is vrij om die te bezoeken en zo mee te beslissen over zaken aangaande de club. Vrijwel altijd wordt er binnen de maandelijkse vergadering gekomen tot een consensus. Slechts zelden komt het aan op een hoofdelijke stemming.

Bij een aantal mensen heerst de laatste tijd een onvrede over de gang van zaken wat betreft het functioneren van de maandelijkse vergadering. Vaak wordt lang vergaderd zonder dat er belangrijke punten aan de orde komen. Veel tijd gaat zitten in allerlei standaardzaken en er wordt te weinig aandacht besteed aan de werkgroepen en hun activiteiten en aan inhoudelijke zaken betreffende de NVWC.

Op de jaarvergadering hebben we daarom besloten om een iets andere opzet te kiezen.

- De maandelijkse vergadering (AMV) blijft het beslissende orgaan binnen de NVWC
- Vanuit het bestuur wordt door drie personen een Dagelijks Bestuur gevormd, dat eenmaal per maand (tussen twee maandelijkse vergaderingen in) bijeenkomt. en alle lopende zaken en ingekomen stukken behandelt.
- De werkgroepcoördinatoren en andere betrokken leden informeren het DB tijdig en adequaat (het functioneren van het DB is een wederkerige aangelegenheid).
- Het DB neemt alle lopende zaken en ingekomen stukken door en stelt een beknopt schriftelijk verslag op. Dit wordt gezonden (e_mail) naar alle regelmatige AMV_bezoekers en de werkgroepcoördinatoren. Dit verslag ligt ook een kwartier voor aanvang van de AMV voor iedereen ter inzage.
- Bij iedere maandelijkse vergadering wordt begonnen met de mededelingen vanuit dit DB en worden eventuele beslissingen genomen. Streven is dat dit 30 tot 45 minuten kost.
- De rest van de AMV zal worden besteed aan inhoudelijke punten. Met name de werkgroepen en hun activiteiten moeten meer aandacht krijgen, vergelijkbaar met de manier waarop de afgelopen tijd al een paar werkgroepen aan de orde zijn geweest.
- Zo nodig of gewenst zullen op een AMV personen worden uitgenodigd om een onderwerp of werkgroep in te leiden.
- Ook punten over koers en richting van de NVWC moeten in de AMV ruim plek krijgen, zodat de punten die uit de Brainstorm 25 jaar NVWC zijn gekomen regelmatig weer worden opgefrist.
- Het DB zal worden gevormd door voorzitter, secretaris en penningmeester. Er zullen een of twee reserve DB_leden moeten worden gekozen, zodat normaal gesproken er altijd drie DB_leden de AMV voorbereiden. Zij komt eenmaal per maand bijeen. Zij bereidt de beslissingen voor die door de AMV moeten worden bekrachtigd.

We hopen dat op deze manier er nog meer mensen zich betrokken gaan voelen bij de NVWC en dat de AMV door nog meer mensen bezocht gaat worden.

Voor iedereen die punten in wil brengen voor op een AMV is het goed om de volgende data even te noteren. Alle punten die voor deze datum zijn ingebracht worden voorbereid en komen aan de orde op de AMV.

vrijdag 24 mei

vrijdag 21 juni

vrijdag 23 augustus

vrijdag 20 september

vrijdag 25 oktober

vrijdag 22 november

vrijdag 20 december

De punten kunnen worden ingebracht bij de secretaris Monique van Beers, email: mhvb@hetnet.nl

Meer dan 25 jaar zeer actief!!

Toen de NVWC in 1975 werd opgericht was Frans Waroux een van de eersten die zich aanmeldde. Hij staat op nummer drie op de ledenlijst van maart van dat jaar, na Han en Gerard Jansen. Die eerste maanden was er geen verplichte contributie. We waren echt nog een anarchistische club. dat veranderde wel snel toen Frans in augustus 1975 penningmeester werd. In januari 1976 was een jeugdlicmaatschap 5 gulden, een individueel betaalde 10 gulden en als gezin was je 15 gulden kwijt.

Vanaf augustus 1975 tot april 2002 is Frans de penningmeester van onze club geweest en hij heeft gezorgd voor een zeer stabiel monetair beleid. Grote geldproblemen hebben we nooit gekend en altijd had hij de zaakjes keurig voor elkaar.

We willen Frans dan ook via deze weg nogmaals heel hartelijk danken voor zijn jarenlange zeer intensieve werk voor onze club! Hij blijft gelukkig gewoon actief lid en ook bestuurslid, maar het penningmeesterschap heeft hij overgedragen aan Yme Jan Bosma.

Enkele maanden na Frans kwam ook Breun Jansen de club versterken en hoel! Hij heeft vanaf begin 1976 in de redactie gezeten en was vanaf het begin buitengewoon belangrijk als 'maker' van de Hakal. Alle convo's, rapporten, verslagen en ander drukwerk werden altijd razendsnel geleverd. Ik weet nog goed dat we een rapport over een broedvogelinventarisatie inleverden met de vraag of hij het kon drukken. 'Het wordt even moeilijk van de week', zei hij dan, maar de volgende ochtend om half negen lagen 50 gedrukte exemplaren in de brievenbus! Typisch Breun.

Ook Breun stopt met een aantal belangrijke activiteiten. Niet alleen was hij belangrijk in de redactie, maar ook de ledenadministratie lag grotendeels in zijn handen. Ook Breun willen we enorm bedanken voor zijn inzet.

De beide kanjers zijn op de jaarvergadering al bedankt en hebben een klein presentje gekregen.

Wij zullen ons flink in moeten spannen om hun werk even snel en accuraat voort te zetten. Frans en Breun, GEWELDIG BEDANKT!

Het bestuur

Mythen en legenden

der NVWC Door Louis van Oort

Ieder NVWC-lid dat actief is in een werkgroep, met excursies meegaat of deelneemt aan de Hemelvaartskampen, maakt wel eens iets mee dat kan uitgroeien tot een anekdote. Sommige van die anekdotes zijn zo leuk of opmerkelijk dat ze al jaren de ronde doen binnen de club. Vaak zijn ze in de loop der tijd ook nog eens flink aangedikt. Zulke verhalen vormen min of meer de geschiedenis van de club, zowel qua gebeurtenissen als qua personen. Het is dan ook eigenlijk niet meer dan logisch dat de persoonlijke NVWC-verhalen voor eens en voor altijd vastgelegd worden. Op die manier gaan de anekdotes, maar ook de namen niet verloren. Bovendien is het natuurlijk een prachtgelegenheid om eens wat mythes door te prikken en herinneringen op te halen. Daarom vanaf nu iedere keer in de Hak-al deze rubriek: Mythen en legenden van de NVWC.

De redactie zou het zeer op prijs stellen als zoveel mogelijk (oud-)NVWC'ers hun anekdotes opsturen voor publicatie in de Hak-al. Het hoeven beslist geen lange epistels te worden; korte tot zeer korte verhalen zijn ook meer dan welkom. Hopelijk ter inspiratie vindt u hieronder een voorbeeld.

Autorijles

Op een vogeltocht naar de Zeeuwse en Zuid-Hollandse delta belandt een groepje NVWC'ers op het Groene Strand bij Oostvoorne. Het strand ligt er verlaten bij en Arjan Brenkman ziet zijn kans schoon een gratis autorijles te nemen. Het wil maar niet vlotten met het rijbewijs, dus is ieder stukje training welkom. Paul van Veen, de chauffeur van dienst, durft zijn auto wel beschikbaar te stellen. Het strand is namelijk vrijwel leeg en bovendien is het behoorlijk breed, er kan niets gebeuren, zelfs niet met Arjan achter het stuur.

De automobilist in spe is blij dat hij mag oefenen en gaat op de chauffeursplaats zitten. Hij start de auto en begint achteruit te rijden. Het wordt echter een kort ritje. Op het tientallen meters brede strand staat namelijk één (!) paaltje en als door een magneet aangetrokken rijdt Arjan –tot verbijstering van Paul en hilariteit van de andere inzittenden- daar precies tegenaan. Paul riep nog 'paaltje!' Maar de verwarring was te groot voor Arjan, die in plaats van de rem het gaspedaal intrapte. Einde gratis les. Het zou nog jaren duren voordat Arjan zijn rijbewijs haalde....

Stromen slechtvalken

Ieder najaar voert een groepje NVWC'ers vogeltrektellingen uit op de vaste telpost in de Redichemse Waard. Van augustus tot en met november wordt iedere zaterdagochtend vanaf een half uur voor tot twee uur na zonsopgang geteld. De tellers zijn aan de ene kant bloedserius –alles moet ten slotte gedetermineerd en geteld worden. Aan de andere kant zijn de tellingen ook meestal ronduit gezellig. Er wordt gezellig bijgekletst, op een leuke manier gepest en vooral ook veel gelachen.

Bij een van de septembertellingen in 1998 was de nog onervaren maar zeer enthousiaste Bruce Collé aanwezig. Hoewel hij al redelijk in zijn 'gewone' soorten zat, was (en is) zijn hang naar bijzonderheden groot. Op een bepaald moment vroeg hij: "Wanneer komen de slechtvalken eigenlijk binnenstromen?" Even was het stil, waarna de andere, wat meer ervaren, tellers in luid gelach uitbarstten. De slechtvalk was immers nog steeds geen alledaagse verschijning. Eén of twee per telseizoen was al mooi. Bruce werd dus even op zijn plaats gezet, waarna hij zowaar een tijdje vrij stil was. Terwijl de anderen nog stonden na de gniffelen, riep één van hen ineens: "Bij de rode kribpaal, een roofvogel! Vliegt snel naar links." Een seconde later had iedereen het beest in de kijker, waarna collectief verbluft werd geroepen: "Een slechtvalk!"

Een bijzondere mus in de tuin

Door Job de Boer

Op zondagmiddag 28 april zo rond de klok van 1 uur zat ik achter de computer toen mijn moeder 'weer' een mooie opmerking maakte wat betreft vogels. "Job er zit een bijzondere mus in de achtertuin!" Nou heb ik nooit zo'n goede ervaring met het resultaat na het verifiëren van bijzondere mussen. Maar ja, met een instelling van 'het zal wel weer een algemene huis-, tuin-, en keukensoort zijn' ben ik toch even gaan kijken bij het keukenraam. Vijf meter voor me in onze achtertuin hipte een vogel op het gras. Wat me het eerst opviel waren drie duidelijke bruine strepen waarvan één op de rug, en twee langs de zijkanen van zijn kop. Grootte tussen een mus en een spreeuw in. Verder grijsbruin van kleur op rug en staart. Een vuilwit gebandeerde buik en borst en een lichtgele keel, tevens gebandeerd. Meteen wist ik dat ik een DRAAIHALS in mijn tuin had en de adrenaline gierde door mijn lijf! Na een aantal mensen gebeld te hebben en mijn vader de opdracht te hebben gegeven om met zijn leven de draaihals in het oog te houden kon ik zelf de draaihals nog drie volle minuten bewonderen. Het leek erop of de vogel het erg naar zijn zin had in onze tuin, waarbij hij zelfs het keukenraam naderde tot een meter of twee. Na zich nog even tegen de top van een kerstboom (na al die jaren hebben wij er al verschillende) geplakt te hebben, vloog hij naar de tuin van de burens, om daar verder foeragerend op de grond verder te gaan. Ik ben naar mijn zolderaam gegaan om daar verder te kijken wat deze vogel van plan was en wachtte zo op de eerste toegesnelde mensen. Als eerste kwam Daniel Beuker binnen, die de vogel nog goed kon zien, alleen nu nog een tuin verder. Dit was een minder overzichtelijke tuin, waardoor we de vogel met zijn sneaky gedrag redelijk snel uit het oog verloren. Anderen was het helaas niet gegund; zij kwamen luttele seconden te laat. De vogel moest weer gevonden worden en we hebben nog een tijdje gezocht, maar het mocht niet baten. Voor mij is dit natuurlijk een onvergetelijke ervaring. De komst van een onvergetelijke tuinsoort, die wat mij betreft vaker langs mag komen!!

De egel – deel 2

Door Luut van Wijk

In de vorige Hak-al vertelde Luut van Wijk onder meer over eetgewoonten en winterslaap van de egel. Deze keer laat zij haar licht schijnen over het paringsritueel, nestbouw en jongen. Egels komen in maart uit hun winterslaap tevoorschijn, afhankelijk van vooral de nachttemperatuur. Zij hebben in de winter ongeveer een derde van hun gewicht verloren. Als het 's nachts vrij warm is -zo'n twaalf graden- begint de paringstijd.

Egels hebben een enorm scherpe reuk en kunnen vanaf vele honderden meters een vrouwtje ruiken dat paringsbereid lijkt. Ik heb eens vanuit vijf verschillende richtingen, in een straal van vierhonderd meter, egels naar één punt zien rennen. Daar zat al een zesde mannetje met een vrouwtje. Het speelde zich allemaal af rond mijn eigen tuin, aan de buitenkant. Het was een enorm gesnuif, maar van de vele voorbijgangers op die zeer warme avond was er toch niet één die in de gaten had dat op nog geen halve meter afstand twee egels met hun paringsritueel bezig waren. Als je dat soms zeer luidruchtige gesnuif hoort, denk je dat het twee mannetjes zijn die om de gunst van het 'zeugje' vechten, maar dat hoeft lang niet altijd het geval te zijn. Vrouwtjes reageren aanvankelijk precies zo. Ze doen net of ze er helemaal geen zin in hebben, waarna de zogenaamde egelcarroussel begint: het vrouwtje loopt weg en het mannetje gaat erachteraan. Ze lopen vervolgens eindeloos rondjes; zo vaak, dat het lijkt of er een paard in het rond heeft gelopen. Ze slijten een groot en rond 'karrenwielspoor' uit; dat kan wel twee of meer nachten duren. Uiteindelijk is het vrouwtje paringsbereid. Ze legt haar stekels vlak, bolt haar achterlijf iets op en het mannetje bestijgt en penetreert haar. Vaak wordt hij de eerste twee weken in haar nestplaats getolereerd. Het hol ligt op een plek waar vrijwel geen regen in kan komen. Dus heel vaak (noord)oostelijk, op een beschutte plaats. Het nest wordt gemaakt van oud loof, oude takjes, of ander materiaal, zoals een gevonden oude dwiel. Het nest bestaat uit het gewone hol en

een kraamkamer die het zeugje af kan sluiten als zij weg gaat. Ongeveer twee weken voor de worp wordt het mannetje te kennen gegeven dat hij niet langer welkom is.

Babystekels

De draagtijd van egels is 35 dagen. Op de dag voorafgaande aan het werpen, kun je een vrouwtjesegel overdag haar kostje bij elkaar zien scharrelen, want de eerste en soms zelfs de tweede nacht zal zij het hol normaal gesproken niet verlaten. Een egel werpt meestal drie tot vijf jongen. Eén maal heb ik een nest van dertien jongen gezien, waar zelfs een albino bij zat. De jongen worden naakt, doof en blind geboren. De eerste stekels - twee rijen over de rug- zijn bijna wit en bij de worp omgeven door een laag vocht, die binnen een paar uur uitdroogt, waarna deze babystekels zichtbaar worden. Na een paar dagen komt de jeugdvacht tevoorschijn, die bruin is met wit aan de punten. Deze vacht houden zij ongeveer zes weken. Als een egel heel laat in het seizoen werpt -na begin oktober- kan het gebeuren dat de definitieve vacht van de jongen pas in het voorjaar zichtbaar wordt. Ik spreek van een vacht, omdat de stekels eigenlijk een soort aan boven- en zijkant verdikte haren zijn. De reukzin is van meet af aan zeer goed ontwikkeld. De ogen gaan ongeveer op de zestiende dag open. Wanneer ze geluid gaan onderscheiden, weet ik niet. Ik vermoed na ongeveer drie weken; dan beginnen ze in het nest rond te scharrelen en na vier weken ook daarbuiten. Als ze de moeder kwijt zijn, laten ze een geluid horen als van een vogel: van hoog naar laag. Als de moeder niet verongelukt of meegenomen is, zal zij het jong dankzij deze alarmkreet altijd vinden, al bevindt het zich een paar honderd meter verderop. Ik heb dat zelf één maal meegemaakt, toen ik meer dan 25 jaar geleden een jong vond dat ik in de tuin in een ren had gezet. De moeder kwam het halen!

Wanneer de jongen ongeveer acht weken oud zijn, verlaten zij het nest

en zoeken ze een eigen plek. In het late najaar kan het gebeuren dat een paar jongen samen overwinteren, hoewel ik dat nooit gezien heb.

Tweede worp

Als het zeugje vroeg geworpen heeft, bijvoorbeeld eind mei, kan ze voor een tweede keer drachtig raken. In dat geval zal ze haar eerste nest verlaten en een nieuwe nestplaats zoeken. Wanneer je die jongen toevallig vindt, is het meestal te laat om hulp te kunnen bieden. Tot een week of vier kunnen ze echt niet langer dan zes tot acht uur zonder vocht. Ze krijgen dan namelijk een darmaandoening -trommelziekte- en gaan daar vrijwel altijd aan dood. Soms kun je een enkeling redden met heel speciaal voedsel. Meestal zijn onze zomers niet warm genoeg voor een tweede worp. Trouwens, de meeste egels werpen pas in juli/augustus, dus dan is de kans op een tweede dekking wel heel klein. Hoewel een egel met een jaar geslachtsrijp is, gebeurt het nogal eens dat het vrouwtje pas in het tweede jaar werpt. Dat is onder meer afhankelijk van in welk deel van het jaar zij zelf geboren is. De vele egels die aan het verkeer ten offer vallen, zijn meestal mannetjes. Zij zijn op zoek naar bronstige vrouwtjes en zullen, indien nodig, daarvoor vele wegen oversteken. Als je een egel in je tuin hebt, kun je dat aan verschillende dingen merken. Allereerst de uitwerpselen. Die zijn ongeveer de lengte van een kinderpink, iets gebogen en olijfgroen tot donkerbruin en iets groter dan die van een volwassen pad. In de tweede plaats merk je het aan geluiden in je tuin, vanaf ongeveer drie kwartier na zonsondergang. Als de egel het hol verlaat, schudt hij zich een paar meter van het nest goed uit om ongedierte te verwijderen. Dat maakt een zacht ratelend geluid door de stekels die tegen elkaar aan geschud worden. Voorts kun je dan het gesnuif en gesnurk van de volwassen dieren horen en het piepend geluid van de jongen. In het najaar vervolg ik deze serie.

Meer weten

Telefoon: 0345-618063

Of mail naar:

e-mail: lutetia@zonnet.nl

De Korhoenexcursie, 7 April 2002

Door Saskia Janssen

Oh, nee hè, die vervloekte wekker. Voor sommige mensen zoals ik kan dat een spelbreker voor de rest van de dag zijn. Maar vandaag laat ik het niet zo ver komen ook al wijst het rammelding 4.15 uur aan. Om 4.45 vervoeg ik me versuft naar de Ketelvink, alwaar ik een enthousiast groepje Korhoenkijkers zal ontvangen. Op deze onmenselijke tijd blijk ik niet de eerste te zijn. Daniël Beuker staat al zo fris als een hoentje te wachten. Binnen 10 minuten is een klein groepje van in totaal zeven mensen compleet. Een klein groepje helaas, want de convo voor deze excursie kon niet meer op tijd bezorgd worden.

Al snel werd het erg stil in de auto, mijn luiken vielen dicht en zelfs die van Daniël. Gelukkig niet van de keurig rijdende chauffeur. Ype Hoekstra, die samen met zijn zoon Paul deelnam aan de excursie, wilde graag op tijd zijn. De tweede auto, die werd bestuurd door Eric Schuurman, vergezeld van zijn kleinzoon, kon het tempo amper bijhouden.

Onderweg konden we een prachtige maanondergang aanschouwen. Een prachtig grote rode bal zakte langzaam achter de horizon. Iets voor zevenen kwamen we mooi op tijd op de plaats van bestemming; De Holterberg. Een flinke wandeling van ongeveer een half uur maakte ons weer wakker en deed ons beseffen waarom we zo vroeg op pad waren gegaan. De eerste vogels lieten hun lied al horen. De vogelpiepjeskenners onder ons, Guido Mauro en Daniel meenden een Geelgors pril te horen piepen. Ik stond versteld; dat ging me boven de pet.

We vervolgden onze wandeling. Iets verderop stond een groepje mensen in de berm te turen richting het oosten. Het begon al te schemeren en ik begon te twijfelen. Want was de bolderplek van de Korhoenders al in deze bocht? Mijn argwaan begon te groeien toen een van die mensen al wijzend riep: "Daar komt 'ie!" Verheugd zocht ik de eerste Korhoen aan de horizon, maar ik werd verblind door een felrode bol. Het is 7.06. "Oh", klinkt in ons gezelschap, "er zijn ook van die rare vogels die vroeg uit de veren gaan om de zonsopkomst te kunnen aanschouwen." Ik moet toegeven het was een allerfraaist gezicht.

In de volgende bocht zagen we een vertrouwd gezicht: dik ingepakte mensen die door een telescoop stonden te koekeloeren. "Goedemorgen, hebben jullie al wat gezien?" Vrijwel direct kon er geantwoord worden: "Daar is de eerste!" Een mannetje Korhoen zat boven in een boom met zijn achterwerk te pronken. Met de telescoop was het goed te zien.

Al gauw zagen we nog drie mannetjes zich uitsloven tussen en in de struikjes in de hoop dat een vrouwtje Korhoen daar erg gecharmeerd van zou raken. En dat deden ze.

Een drietal dames liet zich van haar beste kant zien, al knoppen etend in het topje van de dennen. Helaas konden we het bolderen zelf niet horen. Een straffe koude wind uit het oosten vervaagde al het geluid.

Aan het enthousiasme van het groepje te horen hoefde ik me niet meer druk te maken over garantiebepalingen. Na deze aantallen Korhoenders zat dat wel goed. Wel een beangstigend idee dat we waarschijnlijk 30% tot 50% van de totale populatie hebben gezien. Inmiddels begon een aantal groepsleden onderkoelingsverschijnselen te krijgen. We vervolgden onze weg nadat iedereen een onvergetelijke Korhoenprent op het netvlies had vastgelegd. De gure oostenwind wond er geen doekjes om en liet zelfs de overige vogels verstommen. Gelukkig hebben we onder meer nog de Roodborsttapuit, Boomleeuwerik, Veldleeuwerik, Boompieper, Zwarte Specht, Groene Specht, Matkopmees, Glanskopmees, en Zwarte mees gescoord.

Moe, maar voldaan konden we aan het eind van de ochtend onder het genot van een kop soep of koffie ontdooien om vervolgens richting Culemborg te vertrekken.

Eric Schuurman met kleinzoon:
'Ooooooh, wat zijn ze mooi opa!'

Foto: Saskia Janssen

Big day nummer twee

Door Arjan Brenkman

Toen ik vorig jaar Stijn Brand voorstelde om in navolging van landelijke Big Days er eentje in Culemborg te organiseren, konden we de gevolgen hiervan nog niet overzien. Het idee van zo'n dag is in 24 uur tijd zoveel mogelijk vogels in het Culemborgse werkgebied te zien. Omdat we allebei hoopten dat we niet het enige team zouden zijn, voerden we de regel in dat elk team, bestaande uit twee personen, zich alleen op de fiets of lopend mocht voortbewegen. Maar liefst vijf teams deden mee. Het bleek een onverwacht succes, met in totaal 109 waargenomen soorten, vele ornithologische verrassingen en een onverwachte uitslag.... Inderdaad, Paul van Veen en Louis van Oort heersten over Culemborg, met maar liefst 99 soorten. Het was dan ook een vanzelfsprekendheid dat er dit jaar een vervolg kwam.

Uiteraard waren dit jaar Paul en Louis weer samen. De andere teams werden gevormd door Job de Boer en Daniel Beuker, Jan-Dirk Buizer en Jouke Altenburg en Bruce Collé en Arjan Brenkman. Een groot verschil met vorig jaar was de datum waarop de Big Day plaatsvond. Doordat we in 2001 het eerste weekend van juni hadden gekozen, misten we alle voorjaarstrek. Dit jaar werd daarom voor de eerste week van mei gekozen, van vrijdagavond 3 mei 19.00 uur tot zaterdagavond 4 mei 19.00 uur.

De voorbereiding

Iedere deelnemer wist van vorig jaar dat voorbereiding een cruciale factor is in het behalen van de overwinning. Zeker de personen die veel in het gebied inventariseren, weten precies waar wat zit. De datum baarde veel zorgen, want waar zitten de laatste smienten en ganzen? En zijn alle zomergasten al terug? Dus zat niets anders op dan het hele industrieterrein door te kammen om die ene zwarte roodstaart te vinden of om op vrijdagochtend 3 mei nog even snel alle uiterwaarden af te gaan. Sommige teams namen de voorbereiding wel heel serieus. Paul bijvoorbeeld stuurde zijn vriendin op vakantie en

nam een week vrij om er maar zeker van te zijn dat alle plasjes even veel aandacht kregen. Louis daarentegen, belde stad en land af om te vernemen waar het nest van de havik dit jaar zit. Het heeft hun echter uiteindelijk niet mogen baten...

De race

Vrijdagavond 3 mei 19.00 uur, het startsein wordt in de Ketelvink gegeven en iedereen duikt de tuin van de NVWC in om de braamsluiper te zoeken die er al de hele dag vertoefde. Na nog geen vijf minuten is het prijs. Bruce en ik racen naar de Goilberdingerwaard om de pijlstaart te scoren, die we daar eerder die dag ontdekt hadden. We vallen met de neus in de boter. Naast pijlstaart scoren we binnen tien minuten: Regenwulp, Zwarte Ruiter, Grote Mantelmeeuw en als mega-klapper een adult zomerkleed Steenloper; pas de vijfde voor Culemborg! Als een speer door naar de Steenwaard. Daar ontmoeten we Jan-Dirk, Jouke, Paul en Louis. De laatste twee beginnen wild voor ons neus te springen, maar Bruce laat zich niet kennen en plukt de wegvliegende Bruine Kiekendief gewoon uit de lucht. Helaas heren. Op de pont terug spreken we elkaar weer. 'Hoe gaat het bij jullie', vraagt Louis. Tja wel oké, zeggen wij nonchalant, we hadden net een nieuwe soort voor ons in Culemborg. De blik in Louis' ogen spreekt boekdelen. Als het donker wordt, is het de hoogste tijd voor nachtvogels. Het winnende team van de nacht is absoluut het duo Daniël en Job. Naast drie soorten uilen en Waterral scoren zij Porseleinhoen. Dit is een soort waarmee je kunt winnen.

Zaterdag

Op zaterdagochtend is iedereen om vijf uur al aan het vogelen. Jouke en Jan-Dirk zijn afgezakt naar het industrieterrein, Bruce en ik proberen De Molenkampen aan de Beusichemse Broeksteeg. We boeken meteen resultaat: Rietzanger, Blauwborst, Boompieper en een zingend mannetje Paap! Even later komen we Paul en Louis tegen die zich een weg worstelen door de modder in de Regulieren. Samen vinden we de Boomvalk. Om 11.00 uur bevonden Bruce en ik ons op de Lekdijk aan de andere kant

van Culemborg, waar we in Patrijs en Tapuit soorten 99 en 100 vonden. Het record van vorig jaar was gebroken. Zitten de andere teams ook al op of over de 100, welke soorten moeten we nog, welke kunnen nog? Op het moment dat wij hierover nadachten, scoorden Daniël en Job Kramsvogel, een wel zeer late wintergast. Spectaculair was ook de waarneming van Rode Wouw door het team Jouke/Jan-Dirk. Een zeer strakke ontdekking van laatstgenoemde, gezien zijn verleden met zeldzaamheden op de telpost.

Aan het eind van de middag wordt het echt zwaar. De vermoeidheid slaat toe en er de nieuwe soorten komen nog maar zeer mondjesmaat. Bruce begon rond deze tijd te hallucineren over friet en Jan-Dirk had het over een tunnel met licht (vloog hier die Rode Wouw?). De finish was in zicht.

De finish

Om 19.00 uur verzamelden we ons weer, ditmaal op het Chopinplein. We werden door Jantine Bakema opgewacht met soep en kroketten, brandstof die er bij alle deelnemers prima in ging. Een zeer welkome verrassing was de aanwezigheid van de onafhankelijke jury, net als vorig jaar, in de vorm van Annette van Berkel en onze voorzitter Kars Veling. Net terug uit de Camargue namen zij de moeilijke taak op zich de verfrommelde soortenlijstjes te ontcijferen. De spanning was inmiddels te snijden. Relatief veel onverwachte soorten gezien door verschillende teams. Paul en Louis hadden Gaai alleen afzonderlijk van elkaar gezien en konden deze soort dus niet meetellen. Om de spanning wat te drukken haalde Jouke de kaart van Culemborg tevoorschijn om de gevonden broedgevallen en territoria van bijzondere vogels te noteren. Maar liefst 4 territoria IJsvogel, 5 Groene Spechten, 2 Haviken (waarvan één op nest!), Blauwborst, Rietzanger en zeker 10 Braamsluipers. Verder waren er relatief veel trekende zangvogels waargenomen. Enorme hoeveelheden Grasmussen en zwaluwen, 6 Tapuiten, 2 Paapjes, 2 Boompiepers enzovoort. Nadat we elkaar behoorlijk gek hadden gebluft, kwam het verlossende woord van onze voorzitter: winnaars met liefst 108 soorten waren

foto: Kars Velling

Bruce en Arjan geworden, terwijl de jonge honden Job en Daniël het met 107 soorten bijna even goed hadden gedaan. Met 102 soorten bleven titelverdedigers Louis en Paul wat achter, terwijl ook het vierde team (Jouke en Jan-Dirk) de magische grens van honderd was gepasseerd: 101. Met een totaal van maar liefst 119 waargenomen soorten bleek het uiteindelijk een superdag. En dat terwijl het nota bene 24 uur lang koud en winderig was geweest. Volgend jaar weer en met een beetje mooi weer wordt dit prachtige record ongetwijfeld weer gebroken.

Aflevering 1

Waar komt die naam vandaan

Door Ellen Geleedst

Sommige namen van planten en dieren klinken heel logisch. De plant Weidegeelster is inderdaad geel, hij groeit in de wei en heeft door de vorm van de kroonbladeren wel wat weg van een ster. Kleefkruid kleeft. Met een beetje fantasie kun je in de snavel van een Lepelaar ook best een lepel zien. En de vleugels van het Landkaartje lijken enigszins op een Michelinkaart. Echter, de meeste namen zijn op zijn minst verwarrend. Het vlindertje met de naam Bruin blauwtje is wel bruin maar niet blauw. De Adderwortel en het Slangenkruid verwar ik vaak met elkaar, terwijl de planten in niets op elkaar lijken. En ik vind Groot muurbloempje ook logischer klinken dan Grootbloemuur.

Ik zoek vaak naar associaties met namen die me kunnen helpen een soortnaam te onthouden. Een van mijn eerste ezelsbruggetjes bedacht ik op de middelbare school, toen we een flink aantal vogelnamen moesten kennen. De Meerkoet en het Waterhoentje haalde ik steeds door elkaar. Maar de witte kleur van de snavel van de Meerkoet paste meer bij de boektitel "Van de koele meren des doods". En daar hoor je dan ook "meer" en een beetje "koet" in. Als ik dit soort praktische ezelsbruggetjes uitleg aan anderen, worden ze vaak juist verwarrend gevonden. Ik zal de lezers van de Hak-al dan ook niet vermoeien met mijn handige vondsten op taalgebied. Maar een verklaring voor een soortnaam kan wel interessant zijn. Vandaar deze rubriek.

Waarom de Bergeend Bergeend heet

Heeft u zich wel eens afgevraagd waarom een Bergeend Bergeend heet? Het heeft in ieder geval niets te maken met zijn verspreidingsgebied. Want de bergeend zwemt helemaal niet in bergmeertjes en -beekjes. In de Alpen zitten sowieso niet veel eenden. Ik kan me herinneren dat een actieve vogelaar van deze club een tijdje in Zwitserland studeerde. In het weekend dat we hem daar bezochten, reden we onderweg naar een interessant vogelgebied langs een meer met een paartje Wilde eend. Aan het enthousiasme van onze clubgenoot te merken, was dat voor Zwitserse

begrippen al heel bijzonder! Maar zo dwalen we af van de Bergeend. Bergeenden hebben de gewoonte met meerdere paartjes een soort crèche te vormen. De pullen van meerdere paren blijven dan onder leiding van een stel volwassenen rustig dobberen. Ondertussen kunnen de andere volwassenen op zoek naar eten. Een volwassen eend 'bergt' dus meerdere jonkies op. Zorgvuldig 'geborgen' dus, die kleintjes. 'Mantelzorgend' zou ook een goede naam zijn. Maar ik geloof niet dat een mantelmeeuw iets met zorgzaam gedrag te maken heeft. De Bergeend is overigens een forse eendensoort, die tot in de jaren '70 vooral in de kustgebieden gezien werd. Sinds die tijd heeft de soort zich ook steeds meer gevestigd in het binnenland. Ook in de Culemborgse uiterwaarden zwemmen voldoende beesten rond om het verschijnsel van het 'bergen' met eigen ogen te aanschouwen.

In de volgende Hak-al wordt de naam Hondsdraf verklaard. Wanneer u weer lange slierten Hondsdraf uit uw tuin aan het trekken bent, denk dan alvast eens na over de mogelijke achtergrond van deze naam. De oplossing komt volgende keer.

Vogelwerkgroep 'doet' weekendje Delta Goudplevieren en zilverreigers in plaats van Oranjeklanten

Door Louis van Oort

Acht leden van de vogelwerkgroep brachten het weekeinde van 2 en 3 februari in de Zeeuwse en Zuid-Hollandse delta door. Boze tongen beweren dat ze dat deden om Het Huwelijk te ontlopen. De waarheid is echter dat er weer eens paar dagen lekker gevogeld moest worden met 'de groep'. Sinds de trips naar Texel en Falsterbø van enkele jaren geleden, was het daar niet meer van gekomen. En naarmate een volgend vogelweekeinde langer op zich liet wachten, kregen de Texel- en Falsterbø-tochten steeds mythischer proporties. Het werd dan ook tijd om weer eens echt voor een paar dagen het veld in te gaan.

Op zaterdag 2 februari 2002 vertrokken Annette van Berkel, Theo Boudewijn, Stijn Brand, Saskia Janssen, Jantine Benders, Paul van Veen, Jan-Dirk Buizer en Louis van Oort om 8.00 uur met drie auto's richting Bruinisse. In dit plaatsje op Schouwen-Duiveland stond ons onderkomen voor één nacht: het voormalig wachthoekje voor het veer Anna-Jacobapolder - Zijpe. Het veer werd eind jaren tachtig uit de vaart genomen, maar de naam klinkt door de radio-berichten van weleer nog altijd vertrouwd in de oren. Het huisje is tegenwoordig bezit van Bureau Waardenburg, de werkgever van Theo. Voor ons werd het een mooie uitvalsbasis om de goede vogelplekjes op Schouwen-Duiveland en Noord-Beveland af te schuimen. Nadat we onze spullen hadden uitgepakt, begon het vogelweekeinde pas goed. Traditioneel wordt tijdens zulke trips een soortenlijst bijgehouden en dat was ook nu het geval. Vooraf werd iedereen gevraagd om te raden op hoeveel soorten we uiteindelijk zouden uitkomen. De schattingen liepen uiteen van 83 tot 105 soor-

ten. Dat laatste leek rijkelijk optimistisch, want we zouden het moeten doen met de wintergasten, jaarvogels en misschien een enkele zeer vroege zomergast. We zouden gaan tellen op het moment dat we het huisje weer verlieten. Meteen toen we buitenkwamen vloog een groep leeuweriken op vanaf de stoep voor het huis. Eerst dachten we aan strandleeuweriken, maar tot onze verbazing bleken het dertien boomleeuweriken te zijn. Geen van ons had ooit in de winter zo'n groep gezien. En dat was op zich niet verwonderlijk, want de soort overwintert slechts in zeer kleine aantallen in Nederland en dan ook nog vooral in de buurt van de broedgebieden. Een mooie soort om mee te beginnen dus, vooral omdat niemand hem verwacht had. Al vlak buiten Bruinisse begon de teller flink te lopen. Vanaf de Grevelingendam konden we duizenden kanoeten, rosse grutto's en bonte strandlopers zijn. Ook vonden we hier onder meer de eerste rotganzen en steenlopers van het weekend. Aan de andere kant van de dam, in het Grevelingenmeer, pikten we de eerste middelste zaagbekken op en vonden een kleine fuut die nogal ver weg zat. Het duurde even voor we doorhadden dat het geen kuifduiker maar een geoorde fuut was. Hop, weer een mooie soort erbij!

Prunjepolder

We keerden hierna terug naar Schouwen-Duiveland om achter Zierikzee de Flaauwers en Wevers Inlagen te bezoeken. Normaal gesproken is het een feest om vanaf de hoge dijk op deze natuurgebieden te kijken. Door de harde wind (6 à 7 beaufort) viel dat echter niet mee. Toch werd ook hier de soortenlijst flink aangevuld, met onder meer kluut, kemphaan en goudplevier. Bovendien vonden we hier onze eerste slechtvalk van het weekend (de eerste van drie). Hoewel we op dat moment al enkele tientallen soorten hadden, ontbrak nog steeds de huismus op de lijst. Speciaal daarvoor stopten we bij de eerste de beste boerderij met struikbegroeiing. Inderdaad

konden we meteen de huismus bijschrijven, maar dan wel als 'gehoord' (!) want hoewel het om een groepje ging, kregen we ze niet te zien.

Slechts een paar honderd meter verderop kwamen we bij een grootschalig natuurontwikkelingsproject: de Prunjepolder. Over een grote oppervlakte is hier de toplaag van de bodem weggehaald, zodat een enorm groot slijkgig en nat terrein is ontstaan; een waar paradijs voor steltlopers, ganzen en eenden. Dat bleek ook, want hier vonden we naast een grutto (waarschijnlijk overwinteraar) en een zwarte ruiter duizenden goudplevieren en kemphanen, tientallen rotganzen, bergeenden, wintertalingen en nog veel meer 'waterwild'. Bonus vormden de twee kleine zilverreigers en het schitterende mannetje blauwe kiekendief dat jagend voorbij kwam. Het volgende doel was gelegen op Noord-Beveland. Via de Dutch Birding Vogellijn hadden we gehoord dat er al enkele weken een Cetti's zanger zat te zingen in natuurgebiedje De Schotsman, net ten zuiden van de Oosterscheldekering. Na een vrij onsuccesvolle stop op Neeltje Jans arriveerden we bij de Schotsman, waar we op de aangegeven locatie op zoek gingen naar de Cetti's zanger. Dit is een vogel die ooit wel in Nederland heeft gebroed, maar tegenwoordig bijzonder zeldzaam is. Ondanks de harde wind hoopten we de vogel op geluid te kunnen vinden. Weer of geen weer, de Cetti's zanger laat vrijwel altijd zijn karakteristieke, luide zang horen. Als hij er tenminste zit. En dat leek nu niet het geval te zijn, want hoe hard we ook zochten: geen Cetti's zanger. Wel leverde de wandeling door de Schotsman een houtsnip op; ook een mooie soort.

Janken

Niet ver van de Schotsman ligt natuurgebied het Veerse Bos. Langs het water in het midden van dit 'bos' zouden zich enkele kwakken bevinden, zo hadden we ons laten vertellen. Vermoedelijk zijn deze dieren afkomstig uit de tamme populatie van natuurpark 't

Zwin, net over de grens in België. Kwakken bevinden zich 's winters namelijk normaal gesproken in zuidelijker contreien dan Nederland. Maar goed, wild of niet, een kwak blijft een mooie vogel. Na kort maar intensief speurwerk vond Stijn inderdaad een zeer moeilijk zichtbare kwak, met als bonus in een boom erachter een ijsvogel. Iedereen probeerde een glimp van het beest op te vangen, waarbij met name het dieprode oog de aandacht trok. Hoewel de kwak dus maar matig zichtbaar was, konden we toch tevreden doorlopen. Tien meter verderop stuitte we echter op kwak nummer twee, die gelukkig vol in het zicht zat. Deze vogel liet zich dus wél goed bekijken. Tevredenheid alom dus. De eerste dag zat er hierna qua vogelen zo'n beetje op. Tijd om terug te keren naar ons 'hotel'. We waren net op tijd voor het zesuur-journaal, zodat we nog even konden checken of er een vorstelijk 'ja' was uitgesproken. Tot onze geringe verbazing bleek dat het geval, waarna we collectief een minuut of tien hebben zitten janken om de ontroerende tango die speciaal voor Máxima werd gespeeld. De emoties hadden ons zo aangegrepen dat we dringend de deur uit moesten voor een stevig maal. Dat vonden we in restaurant De Vrienden van Bru, in Bruinisse vanzelfsprekend. Natuurlijkhebbers als we zijn, kozen we natuurlijk voor zeer milieuverantwoorde maaltijden: van slibtong tot spareribs. Omdat we niet met een volle pens wilden gaan slapen, hielden we eerst een mystery-bird competitie, ook al stonden sommigen al op instorten. Stijn liet de rest zijn dia's zien en wij moesten raden wat het was. Een dag vogelen in Zeeland had de kennis zo opgekrikt dat alle vogels zonder haperingen gedetermineerd konden worden. De nachtrust liet vervolgens nog enige tijd op zich wachten, omdat Saskia via sms en realtime gsm-talking (telefoneren dus) het thuisfront nog even een kwartier (of drie) goede nacht wilde wensen. En toen iedereen daadwerkelijk lag te pitten, begon Theo een geluid te

produceren dat alleen door bepaalde hondensoorten in China en door ondergetekende geregistreerd werd. Al met al werd het een redelijk rustige nacht, zodat we zondagochtend weer voldoende energie hadden voor nog een dag stevig deltavogelen.

Gluurmuur

Eerste stop deze zondag was natuurgebied Het Dijkwater. Het begon hier al goed, want Annette vond tussen de honderden brandganzen een kolgans en die hadden we nog niet. Toen de anderen echter hun kijker op dit beest zetten, werd snel duidelijk dat het nog veel leuker was wat daar rondliep. Het gansje had namelijk een bijna lichtgevende oogring. Het was dus geen kolgans maar een schitterende dwerggans, wiens aanblik slechts enigszins ontsierd werd door de metalen ringen om beide poten. Ongetwijfeld nodig voor onderzoek, maar het blijft een vervelend gezicht bij een 'wild dier'. De kolgans pikten we later nog op, maar zo vroeg op de dag al een dwerggans hadden we niet verwacht.

Voordat we richting Brouwersdam gingen, keken we nog even over de plas van het Dijkwater. Hier zat niet veel bijzonders. De naam van het kijkscherm maakte echter veel goed: 'Gluurmuur' stond in grote letters aangegeven bij het pad dat naar het scherm leidde.

Zoals gezegd, was het volgende doel de Brouwersdam. Met name vogels kijken aan de zee kant van deze dam is vaste prik voor vogelaars die de delta bezoeken. Je vindt hier namelijk in de winter altijd roodkeelduikers en vrijwel altijd paarse strandlopers, kuifduikers, roodhalsfuten, zwarte zee-eenden en een zeehond of twee. Bovendien zitten er vaak ook vrij zeldzame vogels als ijseend en ijsduiker. Op de laatste soort na vonden we ze inderdaad allemaal. Bonussoorten waren hier drieteenstrandloper en een groepje sneeuwgorzen.

Aan het begin van de Brouwersdam, komend vanuit het zuiden, waren de provinciegrens gepasseerd. Inmiddels waren we dus in

Zuid-Holland, een teken dat we langzamerhand al vogelend op weg naar huis waren. We hadden nog maar enkele stops voor de boeg. Op Goeree is de buitenhaven van Stellendam voor vogelaars vaste prik. Vanaf de dijk zijn hier altijd grote groepen steltloper tjes en eenden te zien. Zo ook deze keer, hoewel het meeste spul nogal ver weg zat.

Buidelmees!

Omdat het inmiddels heerlijk weer was geworden besloten we vanaf deze kant natuurgebied de Kwade Hoek in te lopen. Een uitstekende keuze, zo bleek, want na een kwartiertje lopen stuitte Stijn en Paul op volgens de meesten de mooiste soort van het weekend. Eerst dachten beiden een rietgors te horen in de ver doorlopende rietkraag langs het pad. Daar we die soort nog niet op de lijst hadden, snelde iedereen toe. Stijn was het riet ingeslopen om wat beter te kijken. Ineens klonk het fel vanuit het riet: "Buidelmees!" Waarna de hele horde in de richting van Stijns kreet snelde. En inderdaad, op slechts enkele meters afstand waren twee prachtige buidelmezen doodgemoedereerd in de rietstengels aan het foerageren. Een geweldige, onverwachte waarneming. Volgens de Avifauna van Nederland (deel 2) zijn tot nu toe namelijk slechts dertien winterwaarnemingen van buidelmezen in Nederland bekend. Ook landelijk gezien was dit dus iets bijzonders. En of dat allemaal nog niet genoeg was, schoof even later nog een andere zomergast door het beeld: een jagende bruine kiekendief. Het was nu bijna gedaan met het vogelen. We gingen alleen nog even wat groepen ganzen afstruinen, om te zien of daar niet bijzonders tussen zat. Nog steeds hadden we namelijk een tamelijk gewone soort als toendrarietgans niet. Stiekem hoopten we ook nog op een roodhalsgans tussen de brandganzen. En zoals een jonge, risicomidende, doch veelbelovende Culemborgse vogelaar pleegt te zeggen: succes is een keuze. Want ook deze twee soorten konden we uiteindelijk bijschrijven. Ze liepen

nota bene rond in de allerlaatste groep brandganzen die we bekeken.

99 of 100

Daarmee hadden we het onverwacht hoge en mooi ronde aantal van 100 soorten (!) gehaald. Zeker in de winter is dat zonder meer goed te noemen. Toch gooide iemand nog roet in het eten. We hadden namelijk de enige (kleine) Canadese gans die we hadden gezien gewoon meegeteld. En volgens de telregels kunnen alleen bepaalde ondersoorten van Canadese gans in Nederland worden geteld. Andere ondersoorten zijn met zekerheid uit een niet van oorsprong wilde populatie afkomstig en tellen dan niet mee op een lijst met wilde soorten. Aangezien we de gans in kwestie niet op ondersoort konden determineren (vanwege de afstand), mochten we hem (of haar) dus niet tellen. Regels zijn regels tenslotte. Wie nu denkt 'Wat een onzin allemaal' heeft gelijk, maar besef daarbij dat het bijhouden van een lijst niets meer of minder dan een extra, wat speels, aspect van het vogelen is. Daar wordt de lol in het kijken naar het gedragje van de pimpelmees echt niet minder om. Over het gedragje van de pimpelmees gesproken: Annette bleek een goede kandidaat voor de titel 'Jomanda-vogelaar van het Jaar'. Zij had tevoren namelijk gezegd dat we 100 soorten zouden gaan zien. Het werden er dus 99, waarmee zij glansrijk het voorspelspel won.

Al met al een uiterst geslaagd weekend dus. Gezellig en zeer vogelrijk. Ook voor de ervaren vogelaars in de groep bood de trip veel leuks. De delta kent nog meer leuke plekje's dan zij al wisten. Een weekend is zelfs al te kort om alles goed te kunnen zien. Reden te meer om ook wat later dit voorjaar weer eens richting Zuid-West Nederland af te zakken.

Soortenlijst

1 Roodkeelduiker	34 Grote Zaagbek	67 Grote Mantelmeeuw
2 Kuifduiker	35 Middelste Zaagbek	68 Holenduif
3 Geoorde Fuut	36 Bruine Kiekendief	69 Houtduif
4 Dodaars	37 Blauwe Kiekendief	70 Turkse Tortel
5 Roodhalsfuut	38 Buizerd	71 IJsvogel
6 Fuut	39 Sperwer	72 Groene Specht
7 Aalscholver	40 Torenavalk	73 Grote Bonte Specht
8 Kwak	41 Slechtvalk	74 Veldleeuwerik
9 Kleine Zilverreiger	42 Patrijs	75 Boomleeuwerik
10 Blauwe Reiger	43 Waterhoen	76 Graspieper
11 Lepelaar	44 Meerkoet	77 Winterkoning
12 Knobbelzwaan	45 Scholekster	78 Heggemus
13 Kolgans	46 Kluut	79 Roodborst
14 Dwerggans	47 Bontbekplevier	80 Koperwiek
15 Rietgans	48 Zilverplevier	81 Grote Lijster
16 Grauwe Gans	49 Goudplevier	82 Kramsvogel
17 Brandgans	50 Kievit	83 Merel
18 Rotgans	51 Kanoet	84 Koolmees
19 Roodhalsgans	52 Drieteenstrandloper	85 Pimpelmees
20 Bergeend	53 Paarse Strandloper	86 Buidelmees
21 Wilde Eend	54 Steenloper	87 Boomkruiper
22 Krakeend	55 Bonte Strandloper	88 Ekster
23 Pijlstaart	56 Tureluur	89 Vlaamse Gaai
24 Slobbeend	57 Zwarte Ruiter	90 Kauw
25 Smient	58 Grutto	91 Roek
26 Wintertaling	59 Rosse Grutto	92 Zwarte Kraai
27 Tafelend	60 Wulp	93 Spreeuw
28 Kuifeend	61 Houtsnip	94 Huismus
29 Eidereend	62 Kemphaan	95 Vink
30 Zwarte Zeeëend	63 Kokmeeuw	96 Kneu
31 IJseend	64 Stormmeeuw	97 Groenling
32 Brilduiker	65 Zilvermeeuw	98 Sij's
33 Nonnetje	66 Kleine Mantelmeeuw	99 Sneeuwgors

(Kleine) Canadese Gans

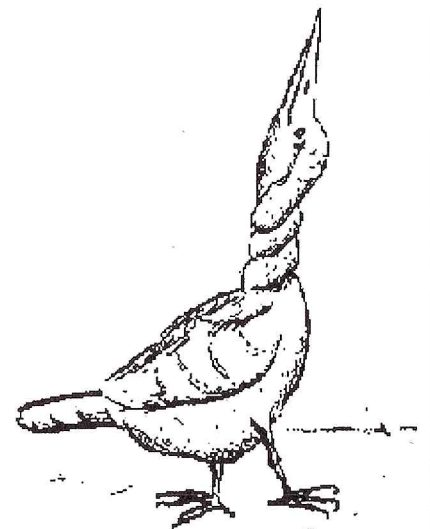
Fazant

Nijlgans

Mister y bird

Terug van weggeweest: de mysterybird, getekend door Marjan Schutte. Welke vogel wordt er hier bedoeld?

Op twee plaatsen in dit blad wordt er zelfs aandacht aan deze vogel besteed, dus iedereen kan meepuzzelen. Anders dan in vorige Hak-als hebben we geen prijsvraag meer verbonden aan de mysterybird. Meestal werd er wel druk gepuzzeld door de lezers, zo begrepen we, maar werden er nauwelijks antwoorden ingezonden. In de volgende Hak-al melden we uiteraard wel de oplossing. Succes! de redactie

CONTACTADRES:

Natuur-en Vogelwacht
Culemborg
Clubhuis "De Ketelvink"
Middelcoopstraat 1A
4102 CE Culemborg
Postbankrek.: 83.31.858
KvK te Tiel: 40156764
e-mail: info@nvwc.nl
website: www.nvwc.nl

BESTUUR:

Kars Veling (*voorzitter*)
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 16 89

Monique van Beers (*secretaris*)
Vasalishof 7
4103 AH Culemborg
Telefoon: 0345 - 54 99 92

Yme Jan Bosma (*penning-
meester*)
Wilgenboom 51
4101 WK Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 30 08

Breun Jansen
Jupiterweg 4
4105 JJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 48 85

Leo van der Kooij
Vliegerweg 3
4101 JK Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 54 50

Gerrie Monfils-Evers
31-de Limiet 5
4131 NR Vianen
Telefoon: 0347 - 377638

Frans Waroux
Irene Vorrinkstraat 69
4105 JA Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 53 93

LIDMAATSCHAP EN CONTRIBUTIE:

Nieuwe leden en adres-
wijzigingen kunnen worden
doorgegeven bij de secretaris.
Betaling geschiedt per
toegezonden acceptgirokaart.
Jeugd lidmaatschap 7,00 euro
per jaar; volwassen, gezins,
postlidmaatschap 14,00 euro
per jaar.

COÖRDINATOREN:

**KAMPEN, LEZINGEN, DIA-AVONDEN
EN CURSUSSEN:**
Leo van der Kooij
Vliegerweg 3
4101 JK Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 54 50

NESTKASTENWERK GROEP:
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 01 35

VOGELWERK GROEP:
Jouke Altenburg
Kamperfoelie 33
4102 JX Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 98 47

ZOOGDIERENWERK GROEP:
Jan Dirk Buizer
Hoefblad 38
4102 HJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 17 15

PLANTENWERK GROEP:
Leo van der Kooij
Vliegerweg 3
4101 JK Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 54 50

INSECTENWERK GROEP:
Annette van Berkel
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 16 89

KNOTWILGENWERK GROEP:
Wim Smits
Hoogeinde 8
4111 LL Zoelmond
Telefoon: 0345 - 50 16 71

PADDENWERK GROEP:
Harry van de Warenburg
Grondzeilerweg 9
4105 HJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 43 58

**WERK GROEP WINTERVOEDERING
VOGELS**
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 01 32

WERK GROEP NATUURFOTOGRAFIE:
Henk Vennix
Pastoriestrat 39
5241 TH Roasmalen
Telefoon: 073 - 52 12 903

BEGELEIDING JEUGD GROEPEN:
Gerrie Monfils-Evers
31-de Limiet 5
4131 NR Vianen
Telefoon: 0347 - 37 76 38

CONTACT-ADRESSEN:

VOGELBESCHERMINGSCONSULENT:
Steijn Brand
Bachlaan 13
4102 BP Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 60 38

DIERENAMBULANCE VIANEN:
Tini de Bis
Postbus 390
4130 EJ Vianen
Alarmtelefoon: 06-51 11 12 90

ASIELHOUDERS:
't Klaphek
Roel Weites
't Klaphek 3
3401 RZ IJsselstein

KINDERBOEDERIJ "DE HEUVEL"
Jan Kaper
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
Telefoon: 06 - 51 57 23 05

Diverse Natuur-organisaties:

MILIEU:
Luchtverontreiniging
Alarmnummer: 026 - 44 52
220

VELDPOLITIE:
(*Werkhoven*)
Den Hartog: 0345 - 55 15 58
(*Cothen*)
Vrieling: 0345 - 56 16 75
(*Zeist*)
Meldkamer: 030 - 69 24 824

GEMEENTEPOLITIE CULEMBORG:
A.J.A. Helmond
Boerenstraat 11
4101 EX Culemborg
Telefoon: 0345 47 77 777

VERENIGING MILIEUDEFENTIE:
Tweede Weteringplantsoen 9
1017 ZD Amsterdam

GELDERSE MILIEUDEFENTIE:
Jansbuitensingel 14
6811 AB Arnhem
Telefoon: 026 - 35 15 0369

**MILIEUWERK GROEP NOORWEST-
BETUWE:**
Harry van de Warenburg
Grondzeilerweg 9
4105 HJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 43 58

**WERK GROEP MILEU
GELDERMALSEN:**
Henk ten Berge
Twee Morgen 16
4196 JT Tricht
Telefoon: 0345 - 57 39 74

MILIEUWERK GROEP BUREN:
Goof den Hartog
Kloosterlaan 15
4111 LG Zoelmond
Telefoon: 0345 - 50 20 61

INFORMATIE:

CLUBHUIS:
"De Ketelvink" voormalig
"Ketelhuis" op Terweijde.

BIBLIOTHEEK:
Boeken/verslagen/tijdschriften
in "De Ketelvink". Geopend:
vrijdags van 19:00 tot 19:30 uur.
(Met uitzondering van de
maanden juli en augustus)
Gerrie Monfils
Telefoon: 0347 - 37 76 38

HET VOGELJAAR:
Jaarabonnement door
overschrijving van 12,55 euro
op girorekening van de
N.V.W.C., ondervermelding van
"Het Vogeljaar"

VERBANDTAS EN -TROMMEL:
Voor alle activiteiten is er een
verbandtas en -trommel
aanwezig in "De Ketelvink".
Aanvullingen z.s.m. na gebruik
doorgeven aan de beheerder:
Ellen Geleedst
Dorpstraat 24
4111 KS Zoelmond
Telefoon: 0345 - 52 19 53

INLEVEREN WAARNEMINGEN:
Jouke Altenburg
Kamperfoelie 33
4102 JX Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 98 47
e-mail: altpla5@freeler.nl
Of de speciale bak in
"De Ketelvink"

VOGELOPVANG:
Alle "wilde" zoogdieren en
vogels, die hulpbehoevend zijn
kunnen gebracht worden naar:

(*tijdens kantooruren*)
Kinderboederij "de Heuvel"
Jan Kaper
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
Telefoon: 06 - 51 57 23 05

(*Na kantooruren*)
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 01 35

POSTADRES REDACTIE DE HAK-AL:
Ellen Geleedst
Dorpstraat 24
4111 KS Zoelmond
Telefoon: 0345 - 52 19 53
vanveen.geleedst@planet.nl